

Council of Advice
Raad van Advies

Strengthening Our Democracy

Aan de Voorzitter van het Parlement
Wilhelminastraat # 1
Philipsburg
Sint Maarten

STATEN VAN SINT MAARTEN			
Ingek. 26 OCT 2016			
Volgnr. 15/128/16-17			
Par.	1	neg	

RvA no. SM/02-16-ILV

Onderwerp: Initiatiefontwerplandsverordening tot wijziging van de Staatsregeling ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof en aanpassing van de Landsverordening Constitutioneel Hof en de Landsverordening Ombudsman in verband met de wijziging van de Staatsregeling (uw volgnummer US/069/2015-2016).

Advies: Met verwijzing naar uw adviesverzoek d.d. 19 juli 2016 om het oordeel van de Raad van Advies inzake bovengenoemd onderwerp en de behandeling hiervan in de vergadering van de Raad d.d. 18 oktober 2016 en de vaststelling hiervan in dezelfde vergadering, bericht de Raad u als volgt.

Het ontwerp kent een driedelige doelstelling. Het ontwerp beoogt allereerst het mogelijk te maken dat een bepaalde categorie burgers een raadgevende voordracht kan doen aan de Ombudsman om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken. Daarnaast strekt het ontwerp ertoe om het Constitutioneel Hof een rol te geven bij de oplossing van constitutionele conflicten tussen bepaalde (in de Staatsregeling genoemde) organen. Tot slot wordt met het ontwerp getracht om enkele wetstechnische misslagen in de Staatsregeling en de Landsverordening Ombudsman ten aanzien van de Ombudsman te corrigeren.

Bestudering van het onderhavige ontwerp en de bijbehorende memorie van toelichting geeft de Raad aanleiding tot het maken van de navolgende opmerkingen.

1. Raadgevende voordracht bij de Ombudsman

Artikel I, onderdeel B, van het ontwerp beoogt de Staatsregeling zodanig te wijzigen dat daarin wordt vastgelegd dat een bepaalde categorie burgers de bevoegdheid krijgt om, middels een advocaat, een met redenen omklede raadgevende voordracht te doen aan de Ombudsman om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken.

RvA no. SM/02-16-ILV

1

1.1 Wenselijkheid en noodzaak

De Raad constateert allereerst dat de voorgestelde wijziging zich moeizaam lijkt te verhouden met de huidige systematiek van constitutionele toetsing in de Staatsregeling. De Staatsregeling kent twee vormen van constitutionele toetsing. De eerste betreft de zogenoemde concrete toetsing op grond van artikel 119 van de Staatsregeling, de tweede de zogeheten abstracte toetsing via de band van artikel 127 van de Staatsregeling.¹ De concrete toetsing houdt in dat in beginsel ieder rechtssubject naar de (gewone) rechter kan stappen om de verenigbaarheid van een (geldende) wettelijke regeling met de Staatsregeling aan te vechten. Dit maakt het dus reeds mogelijk om de constitutionnalité van een nationale rechtsregel aan de rechter voor te leggen, zonder inschakeling van de Ombudsman. Wel geldt daarbij dat de verzoeker, evenals bij elk ander geschil dat aan de rechterlijke macht wordt voorgelegd, een voldoende concreet belang dient te hebben bij het verzoek (vergelijk artikel 3:303 Burgerlijk Wetboek). Voor de gevallen waarin deze eis van een concreet belang problematisch is, heeft de (Staatsregelings)wetgever de abstracte toetsing in het leven geroepen.² Dit betreft de bevoegdheid van de Ombudsman om de constitutionnalité van (nog niet geldende) wettelijke regelingen voor te leggen aan het Constitutioneel Hof. De Raad acht het, zonder nadere toelichting, onvoldoende duidelijk op welke wijze de voorgestelde wijziging past binnen deze sluitende systematiek van constitutionele toetsing. Daarnaast twijfelt de Raad aan de meerwaarde van de voorgestelde wijziging, gelet op het hierboven beschreven huidige systeem van constitutionele toetsing.

De Raad constateert voorts dat in de toelichting de wenselijkheid van de voorgestelde wijziging in het geheel niet wordt gemotiveerd. Onduidelijk blijft daarom voor welk probleem deze wijziging een oplossing is. Daar komt bij dat uit de toelichting niet blijkt dat de Ombudsman, de voornaamste belanghebbende bij de wijziging, over de wijziging is geconsulteerd. Bovendien meent de Raad dat geen rechtsregel een persoon (of instantie) belet om de Ombudsman te attenderen op regelgeving die volgens de betrokkene in strijd zou zijn met de Staatsregeling. Juridisch gezien is dus hetgeen de voorgestelde wijziging beoogt te regelen reeds mogelijk.

Dit alles maakt dat de Raad de noodzaak en wenselijkheid van de voorgestelde wijziging sterk betwijfelt. De Raad adviseert om de wenselijkheid van deze wijziging te heroverwegen met inachtneming van het hierboven gestelde. Bij handhaving van de wijziging adviseert de Raad om in de toelichting in te gaan op bovengenoemde punten.

¹ Memorie van toelichting op de Staatsregeling zoals goedgekeurd door de Eilandsraad d.d. 21 juli 2010, p. 79.

² Memorie van toelichting op de Staatsregeling zoals goedgekeurd door de Eilandsraad d.d. 21 juli 2010, p. 76, 79.

1.2 Vastlegging in drie regelingen

Het is de Raad opgevallen dat ervoor is gekozen om het voorgestelde instrument van de raadgevende voordracht niet alleen in de Staatsregeling op te nemen, maar ook in de Landsverordening Ombudsman en de Landsverordening Constitutioneel Hof. Deze keuze is niet nader gemotiveerd in de toelichting. Het is de Raad daardoor onduidelijk wat de beweegredenen zijn voor deze keus. De Raad acht het wenselijk dat de beslissing om een rechtsregel op te nemen in de Staatsregeling, de belangrijkste vindplaats van het constitutionele recht van het land,³ adequaat wordt gemotiveerd in de toelichting. Hier is volgens de Raad temeer reden toe omdat deze beslissing rechtsgevolgen heeft voor het rechtskarakter van de regel, bijvoorbeeld ten aanzien van de mogelijkheden tot wijziging ervan.⁴ De Raad meent daardoor dat de beslissing voor opname van een rechtsregel in de Staatsregeling niet te lichtvaardig dient te worden opgevat en dat opname in een 'gewone' landsverordening de voorkeur geniet boven vastlegging in de Staatsregeling, tenzij voor dat laatste zwaarwegende argumenten aanwezig zijn. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

Daarnaast is voor de Raad onduidelijk wat de ratio is om het voorgestelde instrument van de raadgevende voordracht in zowel de Landsverordening Ombudsman als de Landsverordening Constitutioneel Hof op te nemen. De Raad meent dat deze dubbele vastlegging op hetzelfde regelgevingsniveau in elk geval niet noodzakelijk is voor de juridische geldigheid van het instrument. De Raad wenst daarbij te verwijzen naar aanwijzing 4 van de Aanwijzingen voor de Regelgeving van Sint Maarten (hierna: Ar), op grond waarvan alleen tot het opstellen van regelgeving wordt besloten indien de noodzaak daarvan komt vast te staan. Verder meent de Raad dat mogelijke redenen als de kenbaarheid van wetgeving eerder een argument tegen vastlegging van een rechtsregel in meerdere regelingen is, dan een argument daar vóór. Immers wordt het wetgevingsbestand daardoor onnodig belast met niet-noodzakelijke regels, wordt de kans op fouten in wijzigingswetgeving vanwege vergeten vastleggingen vergroot en vormen meerdere vastleggingen een breuk met de bestaande wetgevingssystematiek. De Raad adviseert daarom om een keuze voor een van beide regelingen te maken en het instrument van een raadgevende voordracht in één landsverordening vast te leggen.

³ Memorie van toelichting op de Staatsregeling zoals goedgekeurd door de Eilandsraad d.d. 21 juli 2010, p. 1.

⁴ Op grond van artikel 129, tweede lid, van de Staatsregeling kan bijvoorbeeld een rechtsregel in de Staatsregeling niet gewijzigd worden bij een gewone meerderheid van stemmen, maar bij ten minste twee derden van de stemmen van de zitting hebbende leden.

1.3 Kring van bevoegden tot het doen van een voordracht

De Raad constateert dat de bevoegdheid tot het doen van een raadgevende voordracht in het ontwerp (in vergelijking met de huidige situatie) wordt beperkt tot ingezetenen, zijnde natuurlijke personen. Hiermee wordt het andere rechtssubjecten, niet-zijnde natuurlijke personen, zoals bijvoorbeeld stichtingen en verenigingen niet mogelijk gemaakt om een raadgevende voordracht te doen. De Raad acht het niet ondenkbaar dat ook dergelijke rechtssubjecten belang kunnen hebben bij het doen van een raadgevende voordracht. De Raad adviseert daarom om de gekozen kring van bevoegden tot het doen van een voordracht te heroverwegen en de uiteindelijk gekozen kring adequaat te motiveren in de toelichting.

De Raad constateert voorts dat het onduidelijk is welke ingezetenen een voordracht kunnen doen. Het ontwerp spreekt over "*iedere ingezetene als bedoeld in artikel 48, eerste lid, [van de Staatsregeling]*". Deze bepaling spreekt over ingezetenen van Sint Maarten. In artikel 1, lid 1, sub e, van de Landsverordening basisadministratie persoonsgegevens wordt een ingezetene als volgt gedefinieerd:

ingezetene: de ingeschrevene op wiens persoonslijst niet het gegeven van zijn overlijden of zijn vertrek uit Sint Maarten naar een ander land dan Aruba of Curaçao, of de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius of Saba, dan wel zijn uitschrijving naar een andere basisadministratie is opgenomen.

De toelichting vermeldt echter dat nog twee additionele eisen gelden voor degene die een voordracht wenst te doen: deze dient de Nederlandse nationaliteit te hebben en minstens achttien jaar te zijn. Deze discrepantie tussen het ontwerp en de toelichting kan zorgen voor onduidelijkheid. De Raad adviseert deze discrepantie te corrigeren.

Als de twee additionele eisen (Nederlandse nationaliteit en achttienjarige leeftijd) worden gehandhaafd, dan adviseert de Raad de wenselijkheid en noodzaak van deze eisen toe te lichten. Deze additionele criteria maken immers onderscheid tussen ingezetenen die de bevoegdheid tot het geven van een voordracht verwerven en ingezetenen die deze bevoegdheid niet krijgen. De enkele vermelding in de toelichting dat hiermee wordt "*bereikt dat het aantal burgers dat potentieel een zaak aanhangig kan maken [wordt] beperkt*" is hiervoor naar het oordeel van de Raad onvoldoende. Daar komt bij dat deze vermelding incorrect is omdat de Ombudsman uitsluitend bevoegd is een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken; het ontwerp brengt hier geen wijziging in. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

Handwritten initials in blue ink, possibly 'AB'.

1.4 Formele eisen voordracht en vervolprocedure

De Raad constateert dat het ontwerp noch de toelichting eisen stelt aan de raadgevende voordracht, anders dan dat deze met redenen omkleed dient te zijn. De Raad adviseert om uitdrukkelijk in het ontwerp op te nemen dat het, zoals de Raad vermoedt, dient te gaan om een schriftelijke voordracht. Voorts meent de Raad dat het wenselijk kan zijn om onder meer voor te schrijven dat de voordracht voorzien moet worden van een dagtekening en contactgegevens (van de initiatiefnemer van de voordracht zelf of diens advocaat), mocht contact tussen de initiatiefnemer van de voordracht en de Ombudsman wenselijk zijn. Ook meent de Raad dat documentatie bij de voordracht gevoegd dient te worden om te kunnen controleren of degene die een voordracht wenst te doen voldoet aan de eisen (ingezetenschap, nationaliteitseis, leeftijdsgrens) die aan hem gesteld worden.

De Raad constateert voorts dat het ontwerp noch de toelichting procedurevoorschriften bevat voor de indiening van de voordracht en de vervolprocedure na indiening. Dit kan in de praktijk zorgen voor de nodige onduidelijkheid tussen de initiatiefnemer van de voordracht en de Ombudsman over de (wederzijdse) rechten, plichten en de te volgen procedure. De Raad adviseert op grond van het bovenstaande om basiselementen als de vormvoorschriften voor de voordracht en bijbehorende documentatie, de termijn voor en de wijze van indiening van de voordracht en de verdere procedure van behandeling bij de Ombudsman (waaronder eventuele communicatie naar de initiatiefnemer van de voordracht en eventuele geheimhouding van de voordracht) nader te regelen in het ontwerp.

2. Raadgevend rechtsoordeel van het Constitutioneel Hof

Artikel I, onderdeel C, van het ontwerp beoogt de Staatsregeling zodanig te wijzigen dat daarin wordt vastgelegd dat het Constitutioneel Hof de bevoegdheid krijgt om een raadgevend rechtsoordeel te geven inzake geschillen van staatsrechtelijke aard tussen enkele in de Staatsregeling verankerde organen.

2.1 Onduidelijke aard van het raadgevend rechtsoordeel

De Raad constateert dat het raadgevend rechtsoordeel in de toelichting op uiteenlopende wijzen wordt geduid. Aan de ene kant wordt beschreven dat het raadgevend rechtsoordeel "*kan bestaan uit een analyse van het probleem, het schetsen van de verschillende opties in het licht van het constitutioneel recht en het aangeven van de mogelijke consequenties van de resulterende keuzen.*"⁵ Het wordt in dit kader dan ook een vorm van "advisering" genoemd.⁶

⁵ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 4.

⁶ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 4.

Aan de andere kant wordt de invoering van een raadgevend rechtsoordeel grotendeels gemotiveerd met de redenering dat bij een gerezen constitutioneel geschil de Raad van Advies of een staatsrechtgeleerde benaderd kan worden, maar dat *"dit [geenszins] betekent dat daarmee het probleem is opgelost. De initiatiefnemer is daarom ook de mening toegedaan dat het wenselijk is dat de mogelijkheid wordt geschapen om het Constitutioneel Hof de additionele taak te geven bij de beslechting van constitutionele geschillen tussen deze organen."*⁷ Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met het Duitse Bundesverfassungsgericht, dat bevoegd is bindend te oordelen over de zogenoemde 'Organstreit', geschillen tussen de hoogste staatsorganen.

De Raad acht het van eminent belang dat onmiskenbaar is wat het karakter is van het raadgevend rechtsoordeel. Een (niet-bindend) advies van een adviesorgaan heeft een wezenlijk ander karakter dan een bindend rechtsoordeel van een geschillenbeslechtende instantie. De Raad merkt hierbij op dat óók bij een niet-bindend advies van het Constitutioneel Hof het geenszins gegarandeerd is dat daarmee het geschil wordt opgelost. De Raad adviseert de initiatiefnemer een keuze te maken over het karakter van het raadgevend rechtsoordeel en dit consequent aan te houden in zowel het ontwerp als de toelichting.

De Raad geeft bij het bovenstaande mee dat als het rechtsoordeel een bindend karakter toegekend krijgt, rekening gehouden dient te worden met artikel 44 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden en artikel 129 van de Staatsregeling. Op grond van deze bepalingen dient de regering van het Koninkrijk onder meer geconsulteerd te worden bij wijziging van de Staatsregeling met betrekking tot de bevoegdheden van de Gouverneur en van de Staten. De Raad is van oordeel dat rechtsoordelen met een bindend karakter deze bepalingen activeren en adviseert hier rekening mee te houden.

Op grond van de gebruikte terminologie in het ontwerp ("raadgevend rechtsoordeel") en het merendeel van de toelichting gaat de Raad in de hierna volgende opmerkingen uit van het raadgevend rechtsoordeel als niet-bindend advies.

2.2 Noodzaak

Als ervan wordt uitgegaan dat de in het ontwerp voorgestelde raadgevende rechtsoordelen adviezen zijn, dan ziet de Raad niet de noodzaak van het in het leven roepen van een dergelijke adviesmogelijkheid.

⁷ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 3.

Zoals in de toelichting bij het ontwerp reeds wordt vermeld,⁸ kan de Raad van Advies op grond van het huidige recht zowel door de regering als door de Staten benaderd worden om advies uit te brengen bij constitutionele geschillen.⁹ De in het ontwerp opgenomen voorziening om “forumshopping” tussen de Raad van Advies en het Constitutioneel Hof te voorkomen duidt ook op een sterke overlap tussen de adviestaken van beide organen, mocht het ontwerp rechtsgeldig worden. Voorts kunnen, zoals eveneens in de toelichting wordt opgemerkt,¹⁰ gezaghebbende staatsrechtgeleerden geconsulteerd worden voor hun visie op een gerezen constitutioneel geschil. Dit laatste heeft bijvoorbeeld plaatsgevonden toen er in het najaar van 2015 een constitutioneel geschil was tussen de regering en de Staten over de verhouding tussen een motie van wantrouwen en het ontbindingsrecht. Dit heeft uiteindelijk een bijdrage geleverd om te komen tot een oplossing van het geschil.

Naast bovenstaande adviesmogelijkheden, bestaan er nog andere middelen om uit een impasse te raken bij een verschil van (constitutionele) interpretatie. Zo kan gedacht worden aan de diverse checks-and-balances mechanismen die het constitutioneel bestel zelf reeds kent. In dit kader kan gewezen worden op het ontbindingsrecht van de regering ex artikel 59 van de Staatsregeling, het vertrouwensvotum ex artikel 33 van de Staatsregeling en het (beperkte) ‘veto-recht’ van de Gouverneur bij de vaststelling van nationale wetgeving ex artikel 21 van het Reglement voor de Gouverneur van Sint Maarten.¹¹ Ook kan in dit kader gewezen worden op de interne verhoudingen tussen organen die een verzoek om een raadgevend rechtsoordeel kunnen vragen. Het ontwerp maakt het bijvoorbeeld mogelijk dat een minister een rechtsoordeel vraagt over een geschil tussen hemzelf en de minister-president. De Raad betwijfelt of dit wenselijk is met het oog op de interne verhoudingen tussen beide organen, welke beheerst worden door bestaande checks-and-balances mechanismen. Hetzelfde gaat evengoed op voor bijvoorbeeld de verhouding tussen de Gouverneur en de ministerraad en de relatie tussen de Voorzitter van de Staten en de Statenleden.

Naast voornoemde checks-and-balances mechanismen staat bij geschillen ook de weg naar de rechter open.

⁸ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 3.

⁹ Op grond van artikel 69, vijfde lid, van de Staatsregeling en artikel 14 van de Landsverordening Raad van Advies.

¹⁰ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 3.

¹¹ Naast de diverse checks-and-balances mechanismen op Koninkrijksniveau, waaronder de bevoegdheid van regering van het Koninkrijk om wetgevende en bestuurlijke maatregelen te schorsen of te vernietigen (artikel 50 Statuut en artikel 22 van de Reglement voor de Gouverneur van Sint Maarten) en om bij algemene maatregel van rijksbestuur een voorziening te treffen indien een landsorgaan zijn taak niet of onvoldoende vervult (artikel 51 Statuut).

Eerder is al de concrete constitutionele toetsing en de abstracte constitutionele toetsing door respectievelijk de (gewone) rechter en het Constitutioneel Hof aan bod gekomen. Voorts kan de bestuursrechter overheidshandelingen, zijnde beschikkingen, constitutioneel toetsen en kan de burgerlijke rechter feitelijk handelen, via de onrechtmatige overheidsdaad, toetsen aan de constitutie.¹²

De Raad acht – gezien de hierboven beschreven adviesopties, checks-and-balances mechanismen en mogelijkheden om een rechter te adiëren – de noodzaak om het instrument van het raadgevend rechtsoordeel in te voeren onvoldoende onderbouwd. Hierbij weegt de Raad ook mee dat uit de toelichting niet volgt dat de belanghebbende actoren bij dit instrument, waaronder de Gouverneur en het Constitutioneel Hof, betrokken zijn geweest bij de opstelling van het ontwerp. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

2.3 Keuze instantie en procedure

De Raad constateert dat in de toelichting de rol van het Constitutioneel Hof bij het voorgestelde raadgevend rechtsoordeel wordt gekenschetst als die van een “juridisch adviseur”.¹³ De toelichting verantwoordt echter niet de gemaakte keuze om deze rol van adviseur toe te bedelen aan een rechterlijke instantie als het Constitutioneel Hof in plaats van een adviesinstantie. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

De Raad constateert voorts dat het Constitutioneel Hof, met de toebedeling van het raadgevend rechtsoordeel aan dit orgaan, een rol in het politiek domein krijgt opgelegd. Mede met het oog op het in een democratische rechtsstaat leidende principe van scheiding der machten acht de Raad dit in beginsel onwenselijk. Hierbij weegt de Raad mee dat, in de woorden van de Staatsregelingswetgever, een expliciet uitgangspunt voor de inrichting van het Constitutioneel Hof is geweest dat “het Hof onafhankelijk van de politiek opereert, waardoor gezag kan worden opgebouwd.”¹⁴ Het ontwerp breekt met dit uitgangspunt. De Raad meent dat op grond van het bovenstaande de wetgever een taak heeft om te voorzien in waarborgen die het Hof beschermen tegen een positionering in de politieke sfeer. De Raad constateert dat deze waarborgen, op de bevoegdheid van het Hof om af te zien van het geven van een raadgevend rechtsoordeel na, in het ontwerp ontbreken.

¹² Memorie van toelichting op de Staatsregeling zoals goedgekeurd door de Eilandsraad d.d. 21 juli 2010, p. 75.

¹³ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 5.

¹⁴ Memorie van toelichting op de Staatsregeling zoals goedgekeurd door de Eilandsraad d.d. 21 juli 2010, p. 82.

De Raad constateert in dit kader voorts dat het ontwerp voorzieningen ontbeert om te verzekeren dat slechts zuivere constitutionele vraagstukken – en dus niet louter politieke onenigheden – worden voorgelegd aan het Constitutioneel Hof. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

Het voorstel om een dergelijke adviestaak toe te bedelen aan het Constitutioneel Hof heeft ook consequenties voor de normering van de procedure bij dit Hof. Het ontwerp bevat geen regels omtrent de behandeling van de verzoeken om een raadgevend rechtsoordeel. De procedure inzake de abstracte toetsing bij het Constitutioneel Hof, neergelegd in hoofdstuk 2 van de Landsverordening Constitutioneel Hof, kan echter niet integraal toegepast worden op dergelijke verzoeken. Ter adstructie hiervan wijst de Raad op de medewerkingsplicht neergelegd in artikel 29 van de Landsverordening Constitutioneel Hof. De Raad acht het, zonder nadere motivering, niet opportuun om deze plicht te laten gelden bij een adviesverzoek als een raadgevend rechtsoordeel. Daarnaast sluit de Raad niet uit dat het wenselijk is om procedureregels te creëren die specifiek zijn toegesneden op verzoeken om een raadgevend rechtsoordeel. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

2.4 Reikwijdte raadgevend rechtsoordeel

In het ontwerp is vastgelegd dat het Constitutioneel Hof onder meer een rechtsoordeel kan geven over de “rechtskundige interpretatie en toepassing van de Staatsregeling”. Het is de Raad, zonder nadere toelichting, niet duidelijk in hoeverre het element van ‘toepassing’ een uitbreiding vormt van de reikwijdte van het raadgevend rechtsoordeel. De Raad meent dat een geschil over de correcte toepassing van de Staatsregeling uiteindelijk is terug te voeren op de interpretatie daarvan en adviseert daarom nader toe te lichten wat onder het element van ‘toepassing’ dient te worden verstaan.

Het ontwerp schrijft ook voor dat een raadgevend rechtsoordeel gevraagd kan worden over “andere geschillen van staatsrechtelijke aard”. De toelichting verantwoordt dit met een verwijzing naar het Reglement van orde van de ministerraad en het Reglement van Orde van de Staten. De Raad is van mening dat dit geen adequate voorbeelden zijn van andere geschillen van staatsrechtelijke aard die zich lenen voor voorlegging aan het Constitutioneel Hof. Een dergelijk reglement is, zoals de toelichting bij het Reglement van Orde van de Staten correct omschrijft, “*niet meer dan een interne regeling zonder rechtskracht naar buiten toe.*”¹⁵

¹⁵ Toelichting op het Reglement van Orde van de Staten, p. 20.

Het zijn interne procedureafspraken over de vergaderingen en de Raad betwijfelt daarom of het wenselijk is daar een externe partij over te laten oordelen. Deze twijfels worden versterkt omdat de reglementen juist aan de Minister-President en de Voorzitter van de Staten als hoofden van deze vergaderingen de taak toekennen om de reglementen te doen naleven en de orde van de vergaderingen te bewaken.¹⁶ Daarbij merkt de Raad op dat de specifieke voorbeelden die in de toelichting in dit kader worden aangehaald (over de Staten in Curaçao en de Staten in Sint Maarten) weinig overtuigend zijn om de wenselijkheid van het raadgevend rechtsoordeel te onderbouwen. De Raad vermag niet in te zien hoe het instrument van het raadgevend rechtsoordeel in die voorbeelden een middel zou zijn om op korte termijn uit de impasse te komen, anders dan wat nu reeds mogelijk is met inschakeling van de vaste adviesorganen of een commissie van rechtsgeleerden. Voorts zou een raadgevend rechtsoordeel in deze voorbeelden de eventuele procedurefouten niet kunnen herstellen. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

2.5 Inpassing in de huidige rechtsorde

In het tweede lid van artikel 127a in het ontwerp is vastgelegd dat het Constitutioneel Hof niet bevoegd is om in het raadgevend rechtsoordeel aanbevelingen te doen "tot wijziging van wetgeving als bedoeld in artikel 127, eerste lid." De Raad vermoedt dat hier het tweede lid wordt bedoeld.¹⁷ In de toelichting wordt over het voorgestelde artikel 127a, tweede lid, vermeldt dat hierin "een beperking [is] opgenomen dat het Hof geen aanbevelingen kan doen met betrekking tot wetgeving dat het Hof zelf raakt."¹⁸ Wetgeving als bedoeld in artikel 127, tweede lid, van de Staatsregeling is niet noodzakelijkerwijs wetgeving die het Hof zelf raakt. De Raad adviseert daarom dit aan te passen, zodat ontwerp en toelichting op dit punt gelijk lopen.

Daarnaast meent de Raad dat er een verschil is tussen een verbod voor het Constitutioneel Hof tot het doen van aanbevelingen *tot* wijziging van (bepaalde) wetgeving en een verbod tot het doen van aanbevelingen *over* wijziging van (bepaalde) wetgeving. De Raad constateert dat het ontwerp spreekt over "tot", terwijl de artikelsgewijze toelichting op deze bepaling uit lijkt te gaan van een aanbevelingsverbod *over* bepaalde wetgeving. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

¹⁶ Artikel 18, eerste lid, van het Reglement van orde ministerraad en artikel 8, eerste lid, onder b, en artikel 50 van het Reglement van Orde van de Staten.

¹⁷ Zie hiervoor de bijlage bij dit advies.

¹⁸ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 5.

In het derde lid van artikel 127a in het ontwerp is vastgelegd dat indien het Constitutioneel Hof om een raadgevend rechtsoordeel is gevraagd (en deze geeft), de Raad van Advies niet adviseert over hetzelfde onderwerp. De toelichting vermeldt dat de ratio hiervan is om "forumshopping" bij het Constitutioneel Hof en bij de Raad van Advies te vermijden. De Raad meent dat deze doelstelling niet volledig wordt bereikt bij de in het ontwerp voorgestelde constructie. Immers, indien een advies van de Raad van Advies wenselijk is, dan stapt men niet naar het Constitutioneel Hof. Indien een advies van de Raad niet wenselijk is, dan stapt men naar het Constitutioneel Hof. Forumkeuze is dus wel degelijk mogelijk. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

Daarnaast constateert de Raad dat de toelichting in het geheel niet ingaat op wat verstaan moet worden onder 'hetzelfde onderwerp' als bedoeld in het voorgestelde artikel 127a, derde lid, van de Staatsregeling. De Raad acht het wenselijk dat voldoende duidelijk is wat hieronder wordt verstaan, zodat de rechtszekerheid gewaarborgd wordt wat betreft de afbakening tussen het Constitutioneel Hof en de Raad van Advies. De Raad adviseert daarom in de toelichting het element van 'hetzelfde onderwerp' adequaat toe te lichten.

Voorts constateert de Raad dat in het ontwerp een nagenoeg identieke bepaling als het voorgestelde artikel 127a van de Staatsregeling is opgenomen in een voorgesteld artikel 16a van de Landsverordening Constitutioneel Hof. De Raad acht het onwenselijk dat, zonder dat daarvoor goede argumenten worden aangevoerd, een rechtsregel in meerdere regelingen wordt opgenomen. De Raad verwijst voor een nadere toelichting naar de eerdere opmerkingen van de Raad hierover (punt 1.2). De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

3. Wetstechnische verbeteringen ten aanzien van de Ombudsman

De Raad onderschrijft de wenselijkheid van het verbeteren van diverse wetstechnische onvolkomenheden ten aanzien van de normering van de Ombudsman en vindt het prijzenswaardig dat de initiatiefnemer op dit punt opmerkzaam is geweest. De Raad onderschrijft dan ook het gros van de voorstellen die de initiatiefnemer op dit vlak maakt, maar heeft wel een enkele opmerking.

Het ontwerp bevat een voorgesteld artikel 23a van de Landsverordening Ombudsman waarin de rol van de Ombudsman bij de abstracte constitutionele toetsing bij het Constitutioneel Hof is opgenomen. Deze rol is reeds uitgeschreven in artikel 127 van de Staatsregeling en in artikel 17 van de Landsverordening Constitutioneel Hof.

De initiatiefnemer is, volgens de toelichting, niettemin van oordeel dat het wenselijk is deze rol voor de derde keer op te nemen in een wettelijke regeling vanwege het belang van de Ombudsman en de zienswijze dat deze belangrijke taak in de Landsverordening Ombudsman zelf opgenomen zou moeten worden.

De Raad acht het, vanwege redenen die eerder in dit advies aan bod zijn gekomen (punt 1.2), vanuit juridisch en wetstechnisch perspectief onwenselijk om de rol van de Ombudsman bij de abstracte constitutionele toetsing voor een derde keer vast te leggen (in een andere regeling). De Raad meent dan ook dat, ook met de toelichting die hierover is gegeven, dit onderdeel van het ontwerp de status van symboolwetgeving nauwelijks zal overstijgen. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

De Raad constateert voorts dat, hoewel het voorgestelde artikel 23a van de Landsverordening Ombudsman grotendeels in lijn is met artikel 127 van de Staatsregeling en artikel 17 van de Landsverordening Constitutioneel Hof, de bepalingen op detailpunten niet geheel overeenkomen. Zo is in het voorgestelde artikel 23a van de Landsverordening Ombudsman niet de beperking opgenomen wat betreft de soorten overheidshandelingen (bepaalde nog niet in werking getreden wettelijke regelingen) die de Ombudsman kan voorleggen aan het Constitutioneel Hof. Deze discrepanties kunnen zorgen voor rechtsonzekerheid. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

De Raad wenst voorts onder de aandacht te brengen dat de Landsverordening Ombudsman nog enkele wetstechnische onvolkomenheden bevat die het ontwerp niet adresseert. De Raad wijst daarbij in het bijzonder op het ontbreken van een artikel 11 in de landsverordening en de verwijzing naar een niet-bestaande "Algemene landsverordening bestuursrecht" in artikel 17, tweede lid, onderdeel h, van de Landsverordening Ombudsman. De Raad adviseert om ook deze onvolkomenheden te corrigeren middels het ontwerp.

4. De financiële paragraaf

In de financiële paragraaf is aangegeven dat, ondanks de introductie van de raadgevende voordracht bij de Ombudsman en de toebedeling van de additionele (advies)taak aan het Constitutioneel Hof, geen toename in de kosten wordt voorzien. Daarbij speelt mee dat de initiatiefnemer verwacht dat de frequentie waarmee gebruik zal worden gemaakt van deze instrumenten, laag zal zijn.

De Raad acht het weinig realistisch dat met de introductie van voornoemde instrumenten geen kosten gemoeid zijn. Zo sluit de Raad niet uit dat er extra mankracht en middelen ingezet moeten worden voor de behandeling van raadgevende voordrachten bij de Ombudsman.

Ook voor wat betreft de voorgestelde additionele taak van het Constitutioneel Hof zijn zijn extra financiële uitgaven naar het oordeel van de Raad niet onaannemelijk. De Raad neemt daarbij in aanmerking wat in de financiële paragraaf van de memorie van toelichting bij de Landsverordening Constitutioneel Hof is vermeldt: *“Uitgaande van twee zaken [per jaar] zullen de kosten voor de vergoeding van de leden, griffier en voor het tijdelijk huren van huisvesting uitkomen op ongeveer 50.000 NAF.”* Uit deze toelichting volgt de directe relatie tussen het aantal zaken bij het Constitutioneel Hof en de daarmee gepaard gaande personele kosten en huisvestingskosten. Uit de toelichting blijkt niet dat met deze variabele kosten rekening wordt gehouden. Daar komt bij dat de redenering in de toelichting van het ontwerp – dat geen toename in kosten wordt voorzien omdat verwacht wordt dat weinig gebruik zal worden gemaakt van het raadgevend rechtsoordeel – deels wordt ondermijnd door dezelfde toelichting. Bij de toelichting op de beslissing om het Constitutioneel Hof beleidsvrijheid¹⁹ toe te kennen bij het raadgevend rechtsoordeel wordt immers uiteengezet: *“Hiermee wordt de mogelijkheid gecreëerd dat het Hof van advisering kan afzien, bijvoorbeeld in geval het teveel verzoeken ontvangt.”*²⁰ Deze toelichting is moeizaam te verenigen met de gestelde verwachting dat weinig verzoeken zullen worden ingediend voor een raadgevend rechtsoordeel. Tot slot speelt hier (wederom) voor de Raad mee dat uit de toelichting niet volgt dat de betrokken instanties, in dit geval de Ombudsman en het Constitutioneel Hof, over dit aspect zijn geconsulteerd. De Raad vraagt hiervoor de aandacht.

5. Opmerkingen van wetstechnische aard

De Raad constateert dat het ontwerp enkele wetstechnische onvolkomenheden bevat. Deze zijn gedeeltelijk terug te voeren op het gegeven dat delen van het ontwerp niet zijn opgesteld conform de Ar. In dit kader maakt de Raad de hierna volgende opmerkingen.

De Raad adviseert, onder verwijzing naar aanwijzing 92 van de Ar, om in de overwegingen van het ontwerp de strekking van en het motief tot de vaststelling van de onderhavige landsverordening kort weer te geven. De enkele vermelding dat het wenselijk is de Staatsregeling te wijzigen ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof volstaat in dit kader niet. De Raad adviseert om beknopt aan te geven welke taak het Hof met deze wijziging krijgt toebedeeld en waarom deze toebedeling wenselijk is.

¹⁹ De “kan” in de aanhef van het voorgestelde artikel 127a van de Staatsregeling duidt hierop. Zie R.J.N. Schlössels & S.E. Zijlstra, *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat (1)*, Deventer: Kluwer, p. 162.

²⁰ Memorie van toelichting bij het ontwerp, p. 5.

Ook adviseert de Raad om – als dit deel van het ontwerp wordt behouden – een overweging te wijden aan de introductie van de raadgevende voordracht aan de Ombudsman. In dit kader merkt de Raad voorts op dat in het opschrift van het ontwerp onterecht niet wordt vermeld dat de Staatsregeling (mede) wijziging behoeft vanwege de introductie van de raadgevende voordracht. De Raad adviseert dit aan te passen.

De Raad adviseert, onder verwijzing naar aanwijzing 88, derde lid, van de Ar, om in de aanhef van de regeling “met gemeen overleg der Staten, vastgesteld onderstaande landsverordening” te vervangen door: op initiatief vanuit de Staten, vastgesteld, de onderstaande landsverordening.

De Raad adviseert om artikel IV van het ontwerp, de inwerkingtredingsbepaling, aan te passen aan het model voor inwerkingtredingsbepalingen zoals vastgelegd in aanwijzing 135 van de Ar. De huidige inwerkingtredingsbepaling houdt immers geen rekening met de rol van het Constitutioneel Hof inzake de toetsing van bekrachtigde, maar niet in werking getreden wettelijke regelingen. Het model voorziet hier wel in.

In de bijlage zijn overige opmerkingen van redactionele en wetstechnische aard opgenomen. Deze opmerkingen worden geacht integraal deel uit te maken van het advies.

6. Conclusie

Op grond van het voorgaande komt de Raad tot de slotsom dat hij er niet van overtuigd is dat de onderdelen van het ontwerp die zien op de raadgevende voordracht en het raadgevend rechtsoordeel voldoende zijn doordacht. Dit ziet met name op de inpassing van deze instrumenten in het huidige constitutionele stelsel en de gevolgen van deze instrumenten voor dit stelsel en bijbehorende uitwerking in de praktijk. Voorts is de Raad van oordeel dat de noodzaak en wenselijkheid van deze onderdelen onvoldoende zijn gemotiveerd, waarbij de Raad meeweegt dat uit de toelichting niet blijkt dat de betrokken actoren – waaronder de Ombudsman, het Constitutioneel Hof en de Gouverneur – zijn geconsulteerd bij het opstellen van het onderhavige ontwerp.

De Raad onderschrijft voorts de wenselijkheid en, voor het merendeel, de ingeslagen weg van het verbeteren van diverse wetstechnische onvolkomenheden in de normering van de Ombudsman.

Council of Advice
Raad van Advies

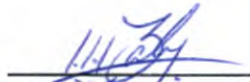
Strengthening Our Democracy

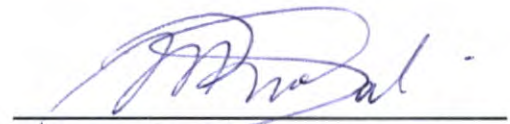
De Raad geeft de initiatiefnemer in overweging om de wenselijkheid van het ontwerp te heroverwegen en adviseert de Staten om rekening te houden met de opmerkingen in dit advies.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Raad van 18 oktober 2016.

De Secretaris

De Vice-voorzitter

Dhr. mr. A.G. Baly

Mevr. mr. drs. M.C.C. Brooks-Salmon

BIJLAGE bij het advies d.d. 18 oktober 2016, RvA no. SM/02-16-ILV

Opmerkingen van redactionele en wetstechnische aard

Zowel het ontwerp als de memorie van toelichting bevat een aantal redactionele en wetstechnische onvolkomenheden. De Raad geeft de volgende niet-limitatieve voorbeelden.

Het ontwerp

- De Raad adviseert, onder verwijzing naar aanwijzing 69 van de Ar, om de vindplaatsen in het Afkondigingsblad van de Staatsregeling, de Landsverordening Constitutioneel Hof en de Landsverordening Ombudsman te verwijderen uit het opschrift en de aanhef van de regeling.
- De Raad adviseert, onder verwijzing naar de toelichting bij aanwijzing 171 van de Ar, om in artikel I, onderdeel A, een dubbele punt te plaatsen tussen "vervangen door" en "of".
- De Raad adviseert artikel II, onderdeel A, correct weer te geven. In het huidige ontwerp is de onderdeelaanduiding abusievelijk opgenomen als onderdeel van het nieuwe artikel 16a van de Landsverordening Constitutioneel Hof. De Raad adviseert de onderdeelaanduiding "A" direct onder de zin "De Landsverordening Constitutioneel Hof wordt als volgt gewijzigd" op te nemen.
- De Raad adviseert, onder verwijzing naar aanwijzing 45 van de Ar, om in het voorgestelde artikel 16a, eerste lid, onderdeel g, de zinsnede "het wettelijke aantal leden" te wijzigen in "het aantal zitting hebbende leden" zodat dit artikel dezelfde terminologie hanteert als het voorgestelde artikel 127a van de Staatsregeling.
- De Raad adviseert in artikel I, onderdelen B en C, en artikel II, onderdelen A en B, in de aanhef telkens de komma achter het artikelnummer te verwijderen. Ter illustratie: in artikel I, onderdeel B, wordt "Artikel 127," dan "Artikel 127".
- De Raad adviseert in artikel I, onderdeel C, artikel II, onderdelen A en B, en artikel III, onderdeel H, in de aanhef telkens "toegevoegd" te vervangen door: ingevoegd.
- De Raad adviseert in artikel III, onderdelen C en F, de punt achter de aanduiding van de onderdelen te verwijderen. Ter illustratie: in artikel III, onderdeel C, wordt "Onderdeel a. vervalt." dan "Onderdeel a vervalt."
- De Raad adviseert in artikel I, onderdeel B, onder 2, om de aanhef "Artikel 127, zevende lid, wordt als volgt gewijzigd: Achter de punt wordt een zin toegevoegd, luidende:" te vervangen door de aanhef "In het zevende lid (nieuw) wordt achter de volzin toegevoegd:".
- De Raad adviseert in het voorgestelde artikel 127a, eerste lid, onderdeel g, van de Staatsregeling het woord "het" in te voegen tussen "van" en "aantal".

- De Raad adviseert de incorrecte verwijzingen in het voorgestelde artikel 127a, tweede lid, van de Staatsregeling en het voorgestelde artikel 23a, tweede en derde lid, van de Landsverordening Ombudsman te corrigeren.
- De Raad adviseert in artikel III, onderdeel D, de verwijzing “artikel 7” te wijzigen in “artikel 7 en artikel 16, vierde lid”.
- De Raad adviseert in artikel III, onderdeel E, de zinsnede “in de aanhef” te wijzigen in “bij de paragraafaanduiding”.
- De Raad adviseert in artikel III, onderdelen F en G, de zinsnede “Besluit openbaarheid van bestuur” te wijzigen in “het Besluit openbaarheid van bestuur”.
- De Raad adviseert in het voorgestelde artikel 23a, derde lid, van de Landsverordening Ombudsman het woord “spoed-isend” te wijzigen in “spoedeisend”.
- De Raad adviseert in artikel III, onderdeel I, de zinsnede “het woord Slotbepaling” te wijzigen in “de paragraafaanduiding Slotbepalingen”.

De toelichting

- Het is de Raad opgevallen dat de toelichting bijzonder veel taalkundige misslagen bevat. De Raad adviseert de onderstaande taalkundige onvolkomenheden te corrigeren en doet daartoe de volgende aanbevelingen:
 - p. 1. “heeft gedaan” in “heeft gemaakt”, “slecht achteraf” in “slechts achteraf”;
 - p. 2. “Hetzelfde geld” in “Hetzelfde geldt”, “eliminieren” in “elimineren”, “bedoeiling” in “bedoeling”, “bepaald categorie” in “bepaalde categorie”, “acttien jaaren” in “achttien jaar”;
 - p. 3. “soortgelijke vereiste” in “soortgelijk vereiste”;
 - p. 4. “rechtsoordeel” in “rechtsoordeel”;
 - p. 5. “om raadgevend rechtsoordeel” in “om een raadgevend rechtsoordeel” en “minimum aantal” in “minimumaantal”;
 - p. 6. “Ombuds” in “Ombudsman”, “toesting” in “toetsing”, “voldoende, De initiatiefnemer” in “voldoende. De initiatiefnemer”, “in deze” in “in dezen”, “funtioneren” in “functioneren”;
 - p. 7. “in de landsverordeningen” in “in de landsverordening”, “onderdeeel” in “onderdeel”, “te gemoderniseerde” in “de gemoderniseerde”, “om correcte bepaling” in “om de correcte bepaling”;
 - p. 8. “om het belang” in “op het belang”, “taken de Ombudsman” in “taken van de Ombudsman”.
- De Raad adviseert de onderstaande verwijzingen te corrigeren of te verduidelijken:
 - p. 2. De eerste volzin onder de kop “Onderdeel B, onder 1” verwijst naar

- “artikel 27”. De Raad vermoedt dat hier artikel 127 van de Staatsregeling is bedoeld;
- p. 3; De eerste volzin onder de kop “Onderdeel B, onder 2” verwijst naar “het zevende lid”. De Raad vermoedt dat hier het zesde lid van artikel 127 van de Staatsregeling is bedoeld;
 - p. 5. De laatste volzin van de vierde alinea verwijst naar de “Eenvormige landsverordening Constitutioneel Hof”. De Raad vermoedt dat hier de (niet-eenvormige) Landsverordening Constitutioneel Hof is bedoeld.
- De Raad adviseert om met de koptekst “Artikelsgewijs deel” aan te duiden wanneer het artikelsgewijze deel van de toelichting begint. Op dit moment ontbreekt een dergelijke demarcatie in de toelichting.
 - De Raad kan de initiatiefnemer niet volgen bij de artikelsgewijze toelichting van artikel III, onderdelen F en G. De toelichting bij deze onderdelen bevat de zinsnede “aangezien het Besluit openbaarheid van bestuur is vervangen de Landsverordening openbaarheid van bestuur”. De Raad kan deze toelichting niet doorgronden, temeer omdat het in beginsel niet aannemelijk is dat een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt vervangen door een landsverordening. De Raad adviseert deze zinsnede anders te formuleren en te verduidelijken.

Parliament of Sint Maarten

Staten van Sint Maarten

Aan de Raad van Advies
T.a.v. Vicevoorzitter mw. mr M.C.C. Brooks-Salmon
p/a E. Camille Richardson Street # 133
Philipsburg

US/069/2015-2016

Philipsburg, 19 juli 2016

Betreft: Initiatiefontwerplandsverordening
tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010, no. GT 1)
ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel
Hof en aanpassing van de Landsverordening
Constitutioneel Hof (AB 2010, GT no. 29) en de
Landsverordening Ombudsman (AB 2010, GT no. 20)
in verband met de wijziging van de Staatsregeling

Geachte Vicevoorzitter,

Middels deze bied ik u ingevolge artikel 85, derde lid, van de Staatsregeling van Sint Maarten aan de Initiatiefontwerplandsverordening tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010, no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof en aanpassing van de Landsverordening Constitutioneel Hof (AB 2010, GT no. 29) en de Landsverordening Ombudsman (AB 2010, GT no. 20) in verband met de wijziging van de Staatsregeling, zoals door het lid S.A. Wescot-Williams is ingediend.

S.A. Wescot-Williams
Voorzitter der Staten

STATEN VAN SINT MAARTEN
ZITTINGSJAAR 2015-2016-

**LANDSVERORDENING van
tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010
no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het
Constitutioneel Hof en aanpassing van de
Landsverordening Consitutioneel Hof (AB
2010 GT no. 29) en de Landsverordening
Ombudsman (AB 2010 GT no. 20) in verband
met de wijziging van de Staatsregeling**

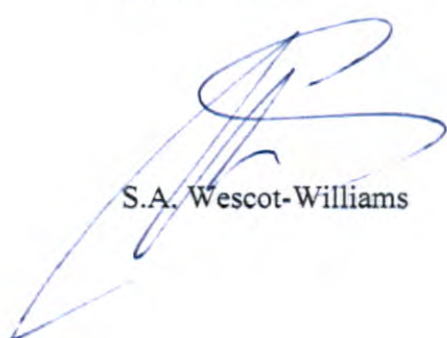
STATEN VAN SINT MAARTEN	
Ingek.	18 JUL 2016
Volgnr.	15/464/15-16
Par.	KD4/VB

**Aanbieding
No. 1**

Gebruikmakende van het recht van het lid van de Staten, zoals vastgelegd in artikel 85, tweede lid, van de Staatsregeling van Sint Maarten, biedt ondergetekende hierbij de Staten ter goedkeuring aan een ontwerplandsverordening tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010 no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof, aanpassing van de Landsverordening Consitutioneel Hof (AB 2010 GT no. 29) en de Landsverordening Ombudsman (AB 2010 GT no. 20).

Philipsburg, RECEIVED 18 JUL 2016

De indiener,

S.A. Wescot-Williams

STATEN VAN SINT MAARTEN
ZITTINGSJAAR 2015-2016-

LANDSVERORDENING van
tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010
no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het
Constitutioneel Hof en aanpassing van de
Landsverordening Consitutioneel Hof (AB
2010 GT no. 29) en de Landsverordening
Ombudsman (AB 2010 GT no. 20) in verband
met de wijziging van de Staatsregeling

Ontwerp
No. 2

IN NAAM VAN DE KONING!

De Gouverneur van Sint Maarten,

In overweging genomen hebbende:

- dat het wenselijk is de Staatsregeling (AB 2010 no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof te wijzigen;
- dat het bijgevolg wenselijk is de Landsverordening Consitutioneel Hof (AB 2010 GT no. 29) en de Landsverordening Ombudsman (AB 2010 GT no. 20) te wijzigen;
- dat verder van de mogelijkheid gebruik wordt gemaakt om enkele wetgevingstechnische verbeteringen in deze landsverordeningen door te voeren;

Heeft, de Raad van Advies gehoord, met gemeen overleg der Staten, vastgesteld onderstaande landsverordening:

Artikel I

De Staatsregeling wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 78, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:
In de tweede volzin wordt het woord "en" vervangen door of.

B

Artikel 127, wordt als volgt gewijzigd:

1. Onder vernummering van het vierde tot en met zesde lid tot vijfde tot en met zevende lid, wordt na het derde lid, een vierde lid ingevoegd, luidende:
 4. Iedere ingezetene als bedoeld in artikel 48, eerste lid, kan, door tussenkomst van een in bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba ingeschreven advocaat, aan de Ombudsman een met redenen omklede raadgevende voordracht doen om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken.
2. Artikel 127, zevende lid, wordt als volgt gewijzigd: Achter de punt wordt een zin toegevoegd, luidende: De Staten kunnen een zodanig ontwerp niet goedkeuren of niet besluiten tot voordracht van een zodanig ontwerp dan met twee derden van de stemmen van de zitting hebbende leden.

C

Na artikel 127, wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 127a

1. Op verzoek van een van de organen, genoemd onder a tot en met g, kan het Constitutioneel Hof een raadgevend rechtsoordeel geven inzake geschillen over de rechtskundige interpretatie en toepassing van de Staatsregeling en andere geschillen van staatsrechtelijke aard tussen dat orgaan en een of meer van de volgende in de Staatsregeling genoemde organen:
 - a. de Gouverneur;
 - b. de regering;
 - c. de minister-president;
 - d. de ministerraad;
 - e. een of meer ministers;
 - f. de voorzitter van de Staten;
 - g. tenminste een derde van aantal zitting hebbende leden van de Staten.
2. Het Constitutioneel Hof is niet bevoegd om in het raadgevend rechtsoordeel aanbevelingen te doen tot wijziging van wetgeving als bedoeld in artikel 127, eerste lid.
3. Indien aan het Constitutioneel Hof een raadgevend rechtsoordeel is gevraagd, geeft de Raad van Advies geen advies over hetzelfde onderwerp, tenzij het Constitutioneel Hof heeft besloten dat geen raadgevend rechtsoordeel zal worden gegeven.

Artikel II

De Landsverordening Constitutioneel Hof wordt als volgt gewijzigd:

Na artikel 16, wordt een artikel toegevoegd, luidende:

A

Artikel 16a

1. Het Constitutioneel Hof kan op verzoek van een van de organen, genoemd onder a tot en met g, een raadgevend rechtsoordeel geven inzake geschillen over de rechtskundige interpretatie en toepassing van de Staatsregeling en andere geschillen van staatsrechtelijke aard tussen dat orgaan en een of meer van de volgende in de Staatsregeling genoemde organen:
 - a. de Gouverneur;
 - b. de regering;
 - c. de minister-president;
 - d. de ministerraad;
 - e. een of meer ministers;
 - f. de voorzitter van de Staten;
 - g. tenminste een derde deel van het wettelijke aantal leden van de Staten.
2. Het Constitutioneel Hof is niet bevoegd om in het raadgevend rechtsoordeel aanbevelingen te doen tot wijziging van wetgeving als bedoeld in artikel 127, eerste lid, van de Staatsregeling.
3. Indien aan het Constitutioneel Hof een raadgevend rechtsoordeel is gevraagd, geeft de Raad van Advies geen advies over hetzelfde onderwerp, tenzij het Constitutioneel Hof heeft besloten dat geen raadgevend rechtsoordeel zal worden gegeven.

B

Na artikel 17, wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 17a

Iedere ingezetene als bedoeld in artikel 48, eerste lid, van de Staatsregeling, kan, door tussenkomst van een in bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba ingeschreven advocaat, aan de Ombudsman een met redenen omklede raadgevende voordracht doen om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken.

Artikel III

De Landsverordening Ombudsman wordt als volgt gewijzigd:

A

Telkens wordt “ombudsman” vervangen door: Ombudsman.

B

Telkens wordt “bureau van de ombudsman” vervangen door: Bureau Ombudsman.

C

Artikel 1, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel a. vervalt.
2. De onderdelen b. tot en met f. worden verletterd tot a. tot en met e.

D

In artikel 7 wordt “ombudsfunctionaris” vervangen door: Ombudsman.

E

Na artikel 14 wordt “§ 3” in de aanhef **De klachtenprodecure** vervangen door: **§ 5**.

F

Artikel 17 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid, onderdeel c., tweede lid, onderdeel g. en vijfde lid, wordt “administratiefrechtelijke” vervangen door: bestuursrechtelijke.
2. In het vierde lid, wordt “Besluit openbaarheid van bestuur” vervangen door: het bepaalde krachtens artikel 15 van de Landsverordening openbaarheid van bestuur.

G

Artikel 21, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

In de tweede volzin wordt “Besluit openbaarheid van bestuur” vervangen door: het bepaalde krachtens artikel 15 van de Landsverordening openbaarheid van bestuur.

H

Na artikel 23 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 6. Bevoegdheden van de Ombudsman

Artikel 23a

1. De Ombudsman is bij uitsluitel bevoegd om middels een schriftelijk verzoek een zaak aanhangig te maken bij het Constitutioneel Hof wegens onverenigbaarheid met de Staatsregeling.
2. Een verzoek zoals genoemd in het eerste lid wordt ingediend binnen zes weken na bekrachtiging van de wettelijke regeling, bedoeld in het tweede lid, tenzij sprake is van een spoedeisend belang.

3. In geval sprake is van een spoed-isend belang als bedoeld in het tweede lid is de Ombudsman niet-ontvankelijk.
4. Spoedeisend belang is slechts aanwezig in geval:
 - a. er zwaarwegende private of publieke nadelen zijn te verwachten bij vertraging van de inwerkingtreding;
 - b. van spoed- of noodregelgeving;
 - c. van reparatieregelgeving, of
 - d. van internationale regelgeving.

Artikel 23b

Iedere ingezetene als bedoeld in artikel 48, eerste lid, kan, door tussenkomst van een in bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba ingeschreven advocaat, aan de Ombudsman een met redenen omklede raadgevende voordracht doen om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken.

I

Na artikel 23b wordt “§ 4” voor het woord **Slotbepaling** vervangen door: § 7.

Artikel IV

Deze landsverordening treedt, zodra deze in het Afkondigingsblad is geplaatst, in werking met ingang van de eerste dag van de zevende week na de datum van bekrachtiging.

Deze landsverordening wordt met de memorie van toelichting in het Afkondigingsblad geplaatst.

Gegeven te Philipsburg,
De Gouverneur van Sint Maarten

De Minister van Algemene Zaken
d.d.

STATEN VAN SINT MAARTEN
ZITTINGENJAAR 2015-2016-

LANDSVERORDENING van
tot wijziging van de Staatsregeling (AB 2010
no. GT 1) ter uitbreiding van de taken van het
Constitutioneel Hof en aanpassing van de
Landsverordening Constitutioneel Hof (AB
2010 GT no. 29) en de Landsverordening
Ombudsman (AB 2010 GT no. 20) in verband
met de wijziging van de Staatsregeling

Memorie van Toelichting
No. 3

Algemeen deel

In de Staatsregeling van Sint Maarten worden het Constitutioneel Hof en de Ombudsman genoemd als organen van het nieuw Land Sint Maarten. Vanaf 10-10-10 zijn beide organen een realiteit en de ervaring die inmiddels met hen is opgedaan, geeft blijk dat Sint Maarten indertijd een goede keuze heeft gedaan. De wisselwerking tussen het Constitutioneel Hof en de Ombudsman garandeert dat door de Staten goedgekeurde ontwerp-landsverordeningen, nadat zij zijn bekrachtigd, constitutioneel kunnen worden getoetst. Bij deze toetsing wordt vooraf getoetst en niet slecht achteraf door de gewone rechter in een concreet geval. Het Hof heeft inmiddels op 8 november 2013 een beslissing gegeven aan de hand van een op 23 januari 2013 door de Ombudsman aan het Hof gericht verzoekschrift. In oktober 2015 is er een nieuwe zaak aanhangig gemaakt over de Landsverordening integriteitskamer van Sint Maarten.

“Binnen het Koninkrijk zijn er immers geen andere met het Hof van Sint [sic] Maarten vergelijkbare constitutionele rechters, die wetgeving ex ante en in abstracto kunnen toetsen aan een grondwettelijke regeling. Dat neemt niet weg dat ook die andere rechters kunnen worden geconfronteerd met constitutionele vragen.”¹

De wens is naar voren gebracht om ook de mogelijkheid te creëren om constitutionele geschillen tussen de hoogste staatsorganen, te weten de Gouverneur, de Minister-President, de ministers, de Voorzitter van de Staten en een vooraf bepaald aantal leden van de Staten voor te leggen. Met deze

¹ Prof. mr. L.J.J. Rogier, *De betekenis van de constitutionele toetsing door het Constitutioneel Hof van Sint Maarten voor de rechtspraak van de Hoge Raad en het Gemeenschappelijk Hof van Justitie, Een verkenning van grenzen*

additionele taak is het geenszins de bedoeling dat het Hof zich inlaat met politieke geschillen.

Noemenswaardig is dat Sint Maarten het enige Land binnen het Koninkrijk is die een Constitutioneel Hof heeft. De landen Aruba en Curaçao zullen in de nabije toekomst in deze Sint Maarten volgen en zullen ook een Constitutioneel Hof instellen. Aruba zal de additionele stap moeten doen en de voor Aruba nieuwe functie van Ombudsman creëren.

Financiële paragraaf

Door deze wetwijziging wordt geen toename in de kosten voorzien. Het Constitutioneel Hof bestaat immers al en de additionele taak die het Hof met deze wijziging toebedeeld krijgt, is van dien aard dat de frequentie waarmee een dergelijk beroep zal worden gedaan, laag zal zijn. Hetzelfde geldt voor de Ombudsman.

Artikel I

Onderdeel A

Artikel 78, derde lid, wordt gewijzigd om een onterechte cumulatie van voorwaarden te elimineren. Zoals het derde lid is gefomuleerd moet de Ombudsman zowel een verzoek doen als voldoen aan de leeftijdscriteria. De initiatiefnemer is de mening toegedaan dat dit niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest. Het moet geen en-bepaling zijn maar een of-bepaling. Voor de Ombudsman moet het mogelijk zijn om naar aanleiding van hem moverende redenen, zonder de wettelijk voorgeschreven leeftijd te hebben bereikt, op eigen verzoek ontslagen te kunnen worden. Met deze wijziging wordt dat rechtgezet.

Onderdeel B, onder 1

Zoals artikel 17 nu is geformuleerd is de Ombudsman bij uitsluitel bevoegd een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken inzake de onverenigbaarheid van een bekrachtigde landsverordening met de Staatsregeling. Met dit artikellid wordt bereikt dat een bepaald categorie burgers door tussenkomst van een in bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba ingeschreven advocaat, aan de Ombudsman een met redenen omklede raadgevende voordracht kan doen om een zaak bij het Constitutioneel Hof aanhangig te maken. Aan de burger die dit kan doen, worden bepaalde eisen gesteld. Het moet een burger betreffen die ingezetene is, de Nederlandse nationaliteit heeft en de leeftijd van actien jaaren heeft bereikt. Door deze eisen te stellen, wordt bereikt dat het aantal burgers dat potentieel een zaak aanhangig kan maken, beperkt is.

Onderdeel B, onder 2

In het zevende lid wordt gesteld dat bij landsverordening andere taken aan het Constitutioneel Hof kunnen worden opgedragen. De initiatiefnemer is de mening toegedaan dat een dergelijke landsverordening met een gekwalificeerde meerderheid door de Staten moet worden goedgekeurd. Hiermee wordt bereikt dat niet te lichtvaardig wordt gedacht om de taken van het Constitutioneel Hof uit te breiden maar ook om consistent te zijn met betrekking tot de stemmingsvereiste. Het derde lid van dit artikel bevat een soortgelijke vereiste.

Onderdeel C

Bij de toepassing van de parlementaire basisregels zijn een aantal scenario's denkbaar. Hierbij kan gedacht worden aan de onderlinge verhouding tussen de Gouverneur, de Minister-President, de overige ministers, de Voorzitter van de Staten en de overige Statenleden en de verschillen in zienswijze inzake de toepassing van deze regels. Dit wordt problematisch indien een afwijkende zienswijze aanleiding geeft tot een langdurige politieke impasse. Eén van de mogelijkheden om te komen tot een oplossing, is het vragen van een advies. De Raad van Advies kan zowel door de regering als door de Staten benaderd worden om advies uit te brengen. De Raad van Advies kan in haar advies, gelet op de zich voordoende politieke situatie, de vraag beantwoorden welke oplossing constitutioneel juist is. In deze zou ook een gezaghebbende staatsrechtsgeleerde benaderd kunnen worden om zijn mening te geven over het gerezen constitutioneel geschil. Dit betekent geenszins dat daarmee het probleem is opgelost.

De initiatiefnemer is daarom ook de mening toegedaan dat het wenselijk is dat de mogelijkheid wordt geschapen om het Constitutioneel Hof de additionele taak te geven bij de beslechting van constitutionele geschillen tussen deze organen.

Internationaal gezien is dit niet ongewoon. Duitsland regelt via artikel 93 van de Duitse Grundgesetz (Grondwet) de taken en de reikwijdte van het in 1951 opgerichte en in Karlsruhe gevestigde Duitse Bundesverfassungsgericht (Federale Grondwettelijk Hof). Dit Hof is onder meer bevoegd over een reeks bevoegdheidsconflicten en de 'Organstreit' - dit zijn geschillen tussen de hoogste staatsorganen - te beoordelen. Artikel 127a van dit initiatiefontwerp voorziet hierin. Het is interessant te melden dat van de EU-landen, Nederland en Finland de enige twee landen zijn die geen Constitutioneel Hof hebben. Voor Nederland is dit opmerkelijk aangezien in Nederland een aantal internationale hoven gevestigd is.

Het Constitutioneel Hof kan uitsluitend op verzoek een raadgevend rechtsoordeel uitbrengen in een constitutioneel geschil. Het raadgevend rechtsoordeel kan bestaan uit een analyse van het probleem, het schetsen van de verschillende opties in het licht van het constitutioneel recht en het aangeven van de mogelijke consequenties van de resulterende keuzen. Met een dergelijk insteek wordt de beslissing inzake het te volgen traject in handen gelaten van de politiek. Hiermee wordt voorkomen dat het Hof, op grond van een beslissing die voor een van de partijen niet acceptabel is, vanwege de kleinschalige gemeenschap waarbinnen het Hof moet functioneren, wordt bestempeld als een politiek orgaan. Een beslissing als zodanig is bovendien ook niet nodig. Een goed doordacht raadgevend rechtsoordeel van het Hof, dat tot stand is gekomen naar aanleiding van een contradictoire procedure waarin de betrokken partijen ten overstaan van het Hof zijn gehoord, zal voldoende gezaghebbend zijn zodat de belanghebbenden uit de impasse kunnen geraken.

Het eerste lid geeft het onderwerp van het raadgevend rechtsoordeel aan, te weten een geschil over de interpretatie en toepassing van de Staatsregeling en andere geschillen van staatsrechtelijke aard tussen de onder a. tot en met g. genoemde organen die in de Staatsregeling zijn verankerd. Te denken valt bijvoorbeeld aan een geschil tussen de regering en Staten over het recht van onderzoek van de Staten of een geschil inzake het ontbindingsrecht. Als het gaat om een constitutioneel geschil buiten het kader van de Staatsregeling om, valt te denken aan de interpretatie van, bijvoorbeeld, het Reglement van Orde van de Ministerraad en het Reglement van Orde van de Staten. Een voorbeeld hiervan is de situatie die zich in 2013 in Curaçao heeft voorgedaan waarbij de bevoegdheid van de Voorzitter van de Staten om een vergadering te schorsen, aanleiding was van een conflict met de Staten. Of de situatie die zich heeft afgespeeld in de Staten van Sint Maarten waarbij een door de Voorzitter geschorste vergadering door de Ondervoorzitter wordt heropgeroepen terwijl de Voorzitter niet ontstent, belet of onbeschikbaar² is.

In het eerste lid van het artikel wordt gesteld dat het Hof een raadgevend rechtsoordeel kan geven. Hiermee wordt de mogelijkheid gecreëerd dat het Hof van advisering kan afzien, bijvoorbeeld in geval dat het teveel verzoeken ontvangt of het vanwege een rechtsoordeel de politiek acceptabele grens zou overschrijden en in politiek vaarwater terecht komen. Het Hof is immers noch de geschikte noch de aangewezen instantie om zuiver politieke geschillen te beslechten. Een dergelijke geschillenbeslechting is niet primair van juridisch maar van politieke aard. Het Hof behoort uitleg te geven van constitutionele regels, niet in de

² Artikel 10 Reglement van Orde Staten van Sint Maarten

hoedanigheid van geschillenbeslechter maar van neutrale juridisch adviseur, ook al is het geschil gerezen naar aanleiding van een politiek conflict.

Niet alle in de Staatsregeling genoemde organen worden bevoegd verklaard om een verzoek voor een raadgevend rechtsoordeel aan het Hof te richten. De Raad van Advies of de Rekenkamer zijn voorbeelden hiervan. Het gaat voornamelijk om de organen binnen het politiek spectrum waar in de praktijk deze problemen zich kunnen manifesteren en die bijgevolg kunnen leiden tot een politieke impasse. Hierbij wordt gedacht aan de regering, (de Gouverneur en de Ministerraad) en de Staten. Hoewel de Gouverneur als hoofd van de regering onschendbaar is tegenover de Staten en de ministers verantwoordelijk zijn, is het denkbaar dat zich ook een conflict voordoet tussen de Gouverneur en de Minister-President of de ministers. Om tot oplossing te komen kan een raadgevend rechtsoordeel van het Constitutioneel Hof een uitweg bieden.

Tijdens de politieke crisis van 2013 in Sint Maarten, de zogenaamde “Mexican Standoff”, hebben zich ook geschillen voorgedaan binnen de Ministerraad, die zich gedurende lange tijd voortsleepten. Binnen een dergelijk kader is het wenselijk dat een individuele minister een raadgevend rechtsoordeel van het Hof kan verzoeken.

Daarnaast is het wenselijk om de Voorzitter van de Staten en een minimum aantal van de zitting hebbende leden van de Staten de bevoegdheid krijgen om een verzoek aan het Hof te richten om raadgevend rechtsoordeel te ontvangen. Met de eis van een minimum aantal van de zitting hebbende leden, in casu eenderde, wordt voorkomen dat allerlei verzoeken inzake constitutionele geschillen tussen individuele Statenleden onderling en andere organen, het Hof overstelpen. Gekozen is voor een derde van het wettelijke aantal leden, in aansluiting op de Eenvormige landsverordening Constitutioneel Hof.

Het Hof zal voorts niet ambtshalve of uit eigen beweging een raadgevend rechtsoordeel kunnen uitbrengen over een bestaand geschil. Een raadgevend rechtsoordeel dat door geen van de partijen is gevraagd of wordt gedragen, zal weinig vruchtbaar zijn voor het doorbreken van de politieke impasse.

In het tweede lid is een beperking opgenomen dat het Hof geen aanbevelingen kan doen met betrekking tot wetgeving dat het Hof zelf raakt. Die beperking is opgelegd om te voorkomen dat er een schijn van vooringenomenheid zou kunnen ontstaan bij de latere beoordeling van de constitutionnalité van een wettelijke regeling op verzoek van de Ombudsman.

Het derde lid strekt tenslotte ertoe “forumshopping” bij het Constitutionele Hof en bij de Raad van Advies te vermijden. In dit verband moet men indachtig zijn dat het Hof

een rechtskundig oordeel geeft, terwijl de Raad van Advies niet aan die beperking gebonden is.

Artikel II

De Landsverordening Constitutioneel Hof wordt aangevuld om de additionele taak van het Hof weer te geven. De toelichting zoals hiervoor in Artikel I opgenomen met betrekking tot deze taak geldt hier onverminderd.

Artikel III

Vanaf 10 oktober 2010 heeft Land Sint Maarten een Ombudsman. In Hoofdstuk 5 van de Staatsregeling, onder § 3. Ombudsman, worden in de artikelen 78, 79 en 80 onder meer het instituut Ombudsman, de taken en de taakuitoefening omschreven. Met de uitbreiding van de taken van het Constitutioneel Hof is de initiatiefnemer de mening toegedaan dat het noodzakelijk om ook de Landsverordening Ombudsman te wijzigen en aan te passen aan de nieuwe situatie. Bovendien is de intitiatiefnemer de mening toegedaan dat aan een belangrijk stuk wetgeving zoals deze landsverordening, tekort wordt gedaan door slechts in de Memorie van Toelichting melding te doen dat de Ombuds ook de niet onbelangrijke taak heeft, het initiëren van constitutionele toestemming over een stuk wetgeving bij het Constitutioneel Hof. Voorst wenst de initiatiefnemer van de gelegenheid gebruik te maken om een aantal onvolkomenheden die in deze landsverordening zijn geslopen, te verbeteren.

In artikel 78, zesde lid, wordt gesteld dat bij landsverordening andere taken aan de Ombudsman kunnen worden opgedragen. In artikel 17 van de Landsverordening Constitutioneel Hof wordt dat ook gedaan. Uit wetgevings-efficiency is dat in principe voldoende, De initiatiefnemer is echter de mening toegedaan dat in deze de wetgever niet consistent is geweest. In de Staatsregeling wordt in Hoofdstuk 8 in een tweetal artikelen uitgebreid ingegaan op de inrichting van het Constitutioneel Hof en het functioneren ervan. In de Landsverordening Constitutioneel Hof wordt de inhoud van deze twee artikelen bijna ad verbatim overgenomen. Dit is op zich begrijpelijk en wordt geheel onderschreven. De wetgever heeft geen twijfels willen laten bestaan over het belang van het Constitutioneel Hof en haar funtioneren.

Het belang van de Ombudsman is niet minder gering; niet als de instantie waar de burger in voorkomende gevallen met zijn grieven kan komen en zeker niet als de instantie die bij uitsluitel belast is met de taak om de constitutionele toestemming bij het Constitutioneel Hof op gang te brengen. De initiatiefnemer is de mening toegedaan dat deze zeer

belangrijke taak in de Landsverordening Ombudsman zelf moet worden opgenomen.

Onderdeel A

In dit onderdeel wordt voorgesteld om, waar nodig, de ombudsman met een hoofdletter aan te duiden. Hiermee wordt bereikt dat op uniforme wijze naar de Ombudsman wordt verwezen in de landsverordeningen. Met de onderhavige wijziging wordt voorgesteld dit te herstellen.

Onderdeel B

Dit onderdeel beoogt dat de correcte wettelijke term wordt gebruikt.

Onderdeel C

De definitie zoals gegeven in Artikel 1, eerste lid, onderdeel a, is overbodig. De resterende onderdelen moeten bijgevolg worden verletterd.

Onderdeel D

De correcte benaming voor de ombudsfunctionaris zoals in dit artikel wordt genoemd, is de Ombudsman. Met de voorgestelde wijziging wordt bereikt dat de correcte benaming wordt gebezigd.

Onderdeel E

De voorgestelde wijziging heeft betrekking op het herstellen van de verkeerde paragraafaanduiding. Er is immers na Artikel 7 reeds een § 3. Hiermee wordt een verkeerde paragraafaanduiding hersteld.

Onderdeel F

Door onder 1. administratiefrechtelijke te vervangen door bestuursrechtelijke wordt te gemoderniseerde terminologie gebezigd.

De onder 2. voorgestelde wijziging is om correcte bepaling aan te geven aangezien het Besluit openbaarheid van bestuur is vervangen de Landsverordening openbaarheid van bestuur (AB 2010, GT no. 26).

Onderdeel G

De wijziging in de tweede volzin is om correcte bepaling aan te geven aangezien het Besluit openbaarheid van bestuur is vervangen de Landsverordening openbaarheid van bestuur (AB 2010, GT no. 26).

Onderdeel H

Met toevoeging van § 6. **Bevoegheden van de Ombudsman**, wordt bereikt dat de taken van de Ombudsman, zoals omschreven in de Staatsregeling, in de

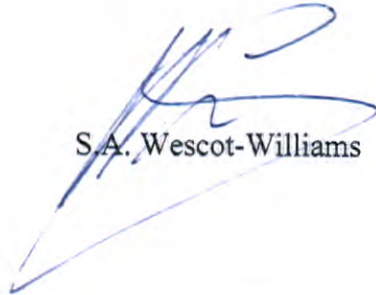
landsverordening zelf worden opgenomen om hiermee de nadruk te leggen om het belang van de taken de Ombudsman.

Onderdeel I

De voorgestelde wijziging heeft betrekking op het herstellen van de oorspronkelijke verkeerde paragraafaanduiding en de noodzakelijk geworden nieuwe aanduiding vanwege de invoeging van § 6. Oud § 4. wordt vervangen door § 7.

Philipsburg. RECEIVED 18 JUL 2016

De indiener,

S.A. Wescot-Williams